březen 2008

ZOO report
magazín pro přátele Zoo Brno
BRNO

Z Brna na konec světa za 64 hodin

Motto:
„...tohle je velká mela, pánové. Uvidíme, kdo to vydrží déle...“
(Vévoda z Wellingtonu v bitvě u Waterloo)

Přenášení uspaného vlka kanadského *Foto Lucie Černá*

Transport patnácti zvířat určených pro Zoo Baku v Ázerbájdžánu, který proběhl ve dnech 5.–10. 12. 2007, je zatím druhým největším v historii Zoo Brno. Ten první, rekordní, se uskutečnil v roce 2003, kdy do ruské Kazaně, vzdálené asi tři tisíce kilometrů, odcestovalo z Brna sedmnáct zvířat. Loňský transport doprovázeli chovatelka Alexandra Burešová a provozní zoolog Jiří Vítek. Místem překládky byl ukrajinský Nikolajev. Oba pracovníci Zoo Brno pečovali o zvířata až do Zooparku Nikolajev, kde je v dobrém stavu předali ukrajinským kolegům. Pod dozorem zoologa ze Zoo Baku pak zvířata do cílové zoo odvezl ázerbájdžánský dopravce. Ten měl původně provést celý transport, ale jeho kamion neobdržel povolení k převážení zvířat po území Evropské unie. Zoo Brno tedy oslovila náhradního dopravce, který zvířata odvezl do Nikolajeva, kde nám tamní chovatelé slíbili pomoc při překládce. Ázerbájdžánský řidič se musel smířit s tím, že až do nikolajevského zooparku pojede s prázdným kamionem. Cesta po trase Brno–Drietoma–Banská Bystrica–Košice–Sobrance–Užhorod–Svaljava–Stryj–Ternopyl–Černivci–Chmelnic'kyj–Vinnycja–Uman'–Pervomajs'k–Mykolajiv, dlouhá skoro dva tisíce kilometrů, přinesla mnoho nečekaných zvratů. Palubní deník výpravy, vedený zoologem Vítkem, začíná...

(red)

Sobota 1. 12., 23.30 hod., 88 a půl hodiny do odjezdu. Do zahrady přijíždí dlouho očekávaný kamion, který má odvézt víc než tucet zvířat do zooparku v Baku. Zatím ještě klidně spím.

Neděle 2. 12., 8.00 hodin. Poprvé se setkávám s řidičem Fajasem. Ázerbájdžánský dopravce ve službách Zoo Baku působí dojmem chlapíka, který ví, co má dělat. Jak čas dál ukáže, odhad není přesný. Fajas během dopoledne něco kutí v kabině svého auta. Tvrdí, že dělá kontrolu před cestou. Kamion koupil tady u nás v České republice před dvěma dny a moc ho zatím nezná.

Pondělí 3. 12., 56 hodin do odjezdu. Situace se začíná měnit. Fajas přichází s přáním vyrazit na nákup, potřebuje pár maličkostí. Nářadí, náplň do odstřikovačů, trojúhelník a – jak tvrdí – pár dílů na

Odchyt emu hnědého *Foto Jiří Vítek*

Čipování pakoně před transportem *Foto Jiří Vítek*

Traktor dopravil bedny se zvířaty ke kamionu čekajícímu v Zoo Brno *Foto Jiří Vítek*

Nakládání bedny se zvířaty do kamionu v Zoo Brno *Foto Jiří Vítek*

cestu. Když ho s naším řidičem nalézáme u auta, užasle koukáme na rozdělané turbozařízení a vymontované vzduchové měchy pod návěsem. Fajas a řidič z naší zoo odjíždějí na nákupy. Po návratu se věnují kamionu. Mezitím nám veterinární správa komplikuje život, když neschvaluje Fajasův vůz pro přepravu. Začíná sháňka po jiném dopravci.

Úterý 4. 12., 32 hodin do odjezdu. Zatím každý z přepravců, když se dozví, že cílem má být Nikolajevo na Ukrajině, odmítá. Pozdě odpoledne, po dni horečnatých telefonátů a zmatku, nacházíme svou „oběť“. Náhradní kamion bude zítra v zahradě.

Středa 5. 12. Plánuji, že se zvířaty a kolegyní Sašou odjedeme kolem druhé odpoledne. V 8 ráno začíná nakládka: dva pakoně, dvě zebry chapmanovy, tři paovce hřivnaté, pár vlků kanadských, tři emu hnědí. Ze středočeské Zoo Chleby přijíždějí tři muntžaci. Bedny na muntžaky jsou naprosto perfektní. Jako bankovní sejf. Stejně tak snadno se i obsluhují. Nelze pořádně kontrolovat, co se děje uvnitř, otvor na krmení a vodu je technicky promyšlený k „dokonalosti“. Jen to krmení, jak potvrdí další vývoj, se do něj dává špatně. Kolem půl druhé je vše na kamionu, celní deklarant se činí, po domluvě kamion se zvířaty, vodou a žokem krmení vyráží na cestu. Jeho řidič se staví pro kolegu, jinak ale jedou zatím sami. Bez Saši, beze mne, bez Fajase. Všichni ale máme sraz v slovenských Sebrancích, nedaleko hranice s Ukrajinou.

Nakládáme své věci do osobního vozu Vito, Fajas, který si vysloužil přezdívku „medvídek“, odjíždí s prázdným kamionem na celnici v Brně-Slatině, kde si ho později vyzvedneme. V 15.45 hod. si se Sašou dáváme poslední domácí kávu, přebíráme štos dokumentů ke zvířatům a vyrážíme. Volám řidičům kamionu se zvířaty – tam je všechno v pořádku, jsou na Slovensku. „Medvídek“ jede za námi. Drží si rychlost kolem 60 km/hod. Zprvu myslíme, že se seznamuje s autem, s ubíhajícími kilometry začínáme chápat, že vyšší tempo z něj nevymáčkneme jen tak snadno. Když míjíme Uherské Hradiště, Fajasův kamion se náhle vydává na opačnou stranu. Obracíme na prvním sjezdu a jedeme Fajase hledat. Ubíhá necelá čtvrthodinka a vidíme ho stát přímo v centru Hradiště. Uděluji si za volantem výjimku a v křižovatce zcela „předpisově“ najíždím před jeho kamion. Proč odbočil, to neví ani on sám.

Hodiny ubíhají, ve tři ráno volá posádka kamionu se zvířaty. Od půlnoci na nás čekají, ptají se, kde jsme. Do místa srazu nám chybí 40 kilometrů.

Potkáváme se na výjezdu ze Sebranců, osm kilometrů před hranicí. Fajas protestuje, proč „naši“ spí a on jede sám beze spánku. Po dohodě se Sašou vyhlašuji pauzu do šesti ráno. Jdeme zkontrolovat zvířata, zavíráme větrací okénka. Saša se ukládá na zadním sedadle, já se balím do spacáku na místě řidiče.

Čtvrtek 6. 12., mrazivé ráno, 6 hodin. Máme za sebou 550,4 kilometru. Netušíme, co nás čeká za chvíli. Všude okolo nocují desítky kamionů a začíná se v nich probouzet život. Po kontrole zvířat a rychlé kávě z termosky míříme k celnici. Po pár stech metrech narážíme na kolonu kamionů stojících směrem na Ukrajinu. Předjíždíme několik kilometrů až do slovenského celního prostoru. Zatím stále vše běží hladce. Slováci nám domlouvají rychlý průjezd na ukrajinskou stranu. Já zatím jdu ke slovenské veterinářce. Bere si všechny papíry, chvíli se jimi probírá a sází na stůl naprostý trumf. Se slovy *„začínám tu už druhý rok, ale zvířata jsem ještě nedělala“* telefonuje do vnitrozemí. Jak se zdá, nadřízený není dotazem nadšený. Veterinářka mi zasmušile vrací dokumenty, bere si po jednom paré a dává výstupní razítka. V 6.35 vjíždíme do ukrajinského celního prostoru.

Naposledy jsem tu byl před šesti lety. Systém se zdá nový, přibylo uniforem. Nastává kolečko „výslechů“ v boudách celniště – pohraniční policie, celníci, dopravní policie (GAI) a SMERP – jakýsi nový a pro nás záhadný orgán, dohlížející na chod celnice. Zatím jde všechno hladce. Na formuláři mám mít pět razítek, do půl deváté mám čtyři. Murphyho zákony fungují neomylně. Kráčím proměnit eura na hřivny, v druhé ruce formulář a doklady pro celníky. Úsměvy u okénka nečekaně zmizely. Staršina mě

nekompromisně posílá do čekárny, chce se mnou mluvit „načálnik“. Ubíhá hodina čekání. Načálnik probíhá kolem nás a utrousí pokyn ke svým lidem: naše vito musí z celniště, je odbavené. Oba kamiony však odstavuje do prostoru pro zadržená vozidla. Celníci si berou můj pas. Pokouším se vyjednávat a pomalu se po letech dostávám opět do obrazu. Tady se nic nezměnilo. Čas neplatí, předpisy určuje načálnik.

Za vše se platí. Jdu k autu, to mezitím i se Sašou vyhnali za čáru. Nacházím ho schované za stánky s kdečím, hlavně vodkou. Na sedadle sedí kolegyně a tváří se, že je tam jen náhodou. Domlouváme si další postup, vracím se na celnici. Objevuje se potíž. Můj pas má načálnik. A já jsem ve vnitrozemí.

Začínám postupovat stejně jako každý tady. Plním kapsy „pravými“ marlbory z Lidlu, beru si pár propisek, pohlednic a vyrážím zpět. Vojáček dostává do dlaně krabičku cigaret, propisku a já jdu. Situace se opakuje celé odpoledne, hovor s načálnikem, telefonáty, rady s „medvídkem“ Fajasem a našimi šoféry. Zatím to vypadá tak, že nás nechtějí pustit veterináři. Mezitím chodím k autu kouknout se, jak se vede kolegyni Saši. Moc jí to nezávidím. S přibývajícími hodinami nám u auta močí víc a víc místních. Dění při mém průchodu hranicí zpět na celniště připomíná scénku z filmu Tři veteráni. Tam celník hledal krabičku s velbloudem pod kloboukem a zabavoval ji. Když jdu po čtvrté, začínám počítat. Zatím vítězím já, stav zásob je dobrý, krabičky prokládám pětihřivnovkami.

Blíží se konec směny a celníci přitvrzují. Naše auto pustí, Fajase s jeho ne. Jdeme kontrolovat zvířata, vše je v pořádku. Jen u vlků nastal drobný zádrhel. Nebyl jsem důsledný při výrobě beden a nezkontroloval, jak jsou spojeny jednotlivé části. Vlčice utrhla lem kolem misky a z podlahy asi 30 cm od šubru trčí hřebíky. Následuje půlhodinka adrenalinu, kdy se kleštěmi snažím hřebíky

Překládka zvířat v Nikolajevu *Foto Jiří Vítek*

Vnitřek kamionu směřujícího do Baku *Foto Jiří Vítek*

Překážka na trase do Nikolajeva – stádo skotu *Foto Jiří Vítek*

odstranit. Naštěstí pro mne vlčici po delší době otráví mé snažení natolik, že se již nesnaží kousnout mne do ruky.

Jsem tu už 12 hodin, přichází jednoznačné rozhodnutí. Náš kamion a já s kolegyní můžeme jet, mám zpět pas. Fajas musí zůstat. Snažím se smlouvat, snažím se podplácet. Je totiž jasné, že bez auta, do kterého přeložíme v Nikolajevu zvířata, nemá cesta smysl. Další kamion tam z Baku nedorazí. Vrátit se zpět k nám nelze. Máme všechny ukrajinské papíry vyřízené a cesta je uzavřená.

Nová směna mi rychle objasní, o co jde. Fajasovo auto má karnet na českou SPZ, Fajas musí složit kauci 10 000 USD. Snažím se intervenovat v jeho prospěch u druhého načálníka. Naše auto se zvířaty a Saša s vitem již čekají v Užhorodě.

Zvířatům se zatím daří dobře, jsou napojená, nakrmená. Fajas tvrdí, že peníze nemá, pak začíná slevovat, že je má v bance ve městě. Mezitím mi „smerpák" sebere pas. Netuším proč. Bez dokladů jedu stopem s Fajasem do banky v Užhorodu. Peníze tam nejsou.

Pátek 7. 12., hodina po půlnoci. Fajas zázračně nalézá peníze. Má to jen vadu jedinou – neuvedl je v celním prohlášení. Zkouším jednoho z celníků: *„Támhle kolega nemá čas, můj pas je tady na stole."* Funguje to. Jdeme zaplatit na pokladnu kauci.

Vracím se pěšky k autu a v půl druhé ráno se balím do spacáku. Motor ani nevypínáme, je pod nulou. Nezávislé topení s námi nekomunikuje. V návodu (má přes dvě stě stran) nemáme sílu hledat. Fajas přijíždí ve tři ráno. Po 20 hodinách je vše vyřízené. Zásoby cigaret a piva se ztenčily, účet za telefon vzrostl do závratné výše (nechci slyšet, co k účtu řekne auditor). Do šesti zůstáváme v Užhorodě.

Krátce po šesté ráno vyrážíme jako konvoj do vnitrozemí. Směr město Ternopyl, kde plánujeme pauzu pro zvířata. Pauza nastává po 67 kilometrech. U Svaljavy, hezky zastrčený, stojí nový GAI-punkt. A já myslel, že už neexistují. Projíždím kontrolu asi sedmdesátkou. Jen letmo vidím stopku a omezení rychlosti.

Naši v kamionu za mnou a také Fajas už takové štěstí nemají. Musí zastavit, platí každý 50 eur. Já zastavuji asi po dvou kilometrech. Saša chystá kávu a čekáme. První, kdo se přiřítí, je milice. Po výcviku na celnici je ze mne stoprocentní domorodec. S výrazem vlka z večerníčku „Jen počkej, zajíci!" strkám do okýnka plechovku piva, cigarety a vykládám, že vezu kulturu, zvířata do zoo. Prošlo to.

Jen pomalu se blížíme k cíli. Medvídek Fajas nespěchá, bereme ho mezi vito a náš kamion. I přesto se na rovném úseku před Chmelnyckým ztrácí. Hledáme ho téměř dvě hodiny. Mobil má hluchý. Přijíždí z opačného směru s výrazem, který řidiče z našeho kamionu „zvedá ze sedel". Pár minut probíhá mezi trojicí šoférů ostrá výměna názorů.

Během dne zastavujeme po čtyřech hodinách vždy na dvacet minut, v podvečer jsme u města Vinnycja. Padá tma a zatím solidní cesta se mění v bahnitou okresku. V těchto místech, která mají barvitou historii z doby druhé světové války (nedaleko odtud stálo německé polní velitelství, kde Hitler přežil atentát), nás s kolegyní opouští štěstí v navigaci. Saša stále častěji mizí v obrovité plachtě mapy (nevím, kdo tyhle mapy vyrábí, ale při svých rozměrech 120 x 90 cm se v autě použít nedají). Již delší dobu jedeme po něčem, co nepřipomíná ani naši lesní těžební spojku. Dostali jsme skvělý nápad, zeptáme se na cestu. Při objevení prvního auta vysedám a snažím se ho zastavit. Málem mě smete z cesty. Nu, asi tu v noci turisty-stopaře nemají rádi.

Sobota 8. 12. Kolem půlnoci nacházíme cíl, město Uman'. Ukládáme se na benzince ke kratšímu odpočinku, po kontrole zvířat a třech hodinách spánku vyjíždíme. Jenom naše část konvoje. Medvídka Fajase se nám nepodařilo probudit. Dávám mu za stěrač pokyny. Sejdeme se v Nikolajevu.

V 6.30 hodin ráno další potíže na Gai-punktu, tentokrát stojíme my. Kamion se zvířaty projel bez ztráty desítky. Problém řeší obligátní pivo, cigarety a situace se mění v přátelský rozhovor. Do Nikolajeva chybí 183 kilometrů. V půl desáté po zcela bravurním průjezdu městem vjíždíme do zooparku. Máme za sebou 1840,1 kilometru, od okamžiku, kdy jsme opustili Brno, uběhlo 64 hodin a 30 minut.

V poledne přijíždí i Fajas, ve dvě začíná překládka. Až na jednoho muntžaka předáváme všechna zvířata v pořádku. V podvečer mě čeká celnice v přístavu, Saša zatím obydluje náš služební byt. Oba trávíme postupně půlhodinu pod sprchou. S kolegou z Baku, který přijel převzít zvířata, zapíjíme transport sto gramy vodky.

Neděle 9. 12. Sváteční ráno přináší prohlídku zahrady, náš kamion se už v noci vydal na cestu zpět do České republiky. Fajas se zoologem z Baku odjíždějí před desátou. My se domů vydáváme přes Oděssu. Zpáteční cesta uběhla bez potíží. Na hranici v Užhorodě stávkují Slováci, za Košicemi chybí kus dálkového značení. Najíždíme správný směr, ale okreskou přes hory. U Žiliny napojují dálnici a my jsme bez mapy Slovenska – náš dopravák tvrdí, že ji nebudeme potřebovat. Na Slovensku se prý neztratíme…

Pondělí 10. 12. Dopravák měl pravdu, odpoledne jsme se našli u Bojnic. Do Brna jsme dorazili chvíli po půl šesté večer.

Jiří Vítek
provozní zoolog

Trasa transportu zvířat po ukrajinském území